

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028	TELEFOONNUMMER	+31652769769
		E-MAILADRES	frank.bos@provincie-utrecht.nl
DATUM	26-04-2022	DOMEIN/OPGAVE	LLO
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1965507927-34090	TEAM	NEL
VAN	Frank Bos	PORTEFEUILLEHOUDER	Sterk
NUMMER PS	PS2022RGW		
COMMISSIE	Ruimte, Groen en Water/Wonen		
BIJLAGE	Visie ANLb 2023-2028		

Gevraagd besluit:

De 'Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028' vast te stellen.

Inleiding:

Aanleiding: Op het verzoek van de commissie RGW is er op 13 april gesproken over de Statenbrief 'Visie ANLb 2023-2028'. U heeft voorgesteld de 'Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028' met een Statenvoorstel vast te stellen.

Belang:

Op 1 januari 2023 treedt het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie (EU) in werking. Het GLB is voor Nederland landelijk uitgewerkt in het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Het ANLb is een belangrijk onderdeel van het NSP. Landelijk wordt op dit moment door de provincies gezamenlijk een bedrag van € 80 mln. per jaar aan subsidies verleend voor ANLb. Het NSP voorziet in een uitbreiding van deze middelen naar € 120 mln. per jaar. Ook vindt een uitbreiding met nieuwe doelen plaats, zoals op het gebied van klimaat. In de visie is het beleid voor de subsidiëring van de nieuwe doelen van het ANLb uitgewerkt. Daarnaast is in de visie het beleid voor de subsidiëring van de bestaande doelen op onderdelen herzien.

Het ANLb is in het leven geroepen om de afname van de biodiversiteit in het agrarisch gebied een halt toe te roepen. Agrariërs kunnen een vergoeding krijgen voor de uitvoering van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit is een vergoeding voor handelingen die zij uitvoeren en nalaten, en voor hierdoor gederfde inkomsten. Belangrijke onderdelen van het ANLb zijn het weidevogelbeheer (in het leefgebied 'Open grasland'), het landschapsbeheer (in het leefgebied 'Dooradering') en het agrarisch waterbeheer (in de categorie 'Water'); ook vallen het beheer van randen langs akkers en sloten en specifieke ondersteuning voor bepaalde soorten onder de regeling. Met name voor de bescherming van de weidevogels heeft Nederland een grote verantwoordelijkheid op Europees niveau. De nieuwe doelen maken nu ook subsidie mogelijk voor maatregelen op het gebied van klimaat (in de categorie 'klimaat').

Op basis van de SVNL2016 verstrekt de provincie Utrecht subsidies aan de zeven agrarische collectieven in de provincie. De collectieven sluiten op hun beurt contracten af met agrariërs in hun gebied over het door hen uit te voeren agrarisch natuur- en landschapsbeheer op hun gronden en de te ontvangen vergoeding daarvoor. Inhoudelijk toetsingskader voor de subsidiëring is het provinciale Natuurbeheerplan. De visie vormt, voor wat betreft het ANLb, de basis voor de herziening van het Natuurbeheerplan voor 2023 e.v. jaren.

Bij dit Voorstel is de 'Visie Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2023-2028' bijgevoegd. Hieronder staan de belangrijkste wijzigingen die in deze visie zijn voorgesteld.

Planning:

Vanaf 2023 start een nieuwe subsidieperiode van zes jaar (2023 t/m 2028) voor het ANLb. Eind dit jaar (2022) zullen nieuwe subsidiebeschikkingen afgeven worden aan de agrarische collectieven voor deze nieuwe periode. De beschikkingen in het kader van de ANLb-subsidie moeten voor de komende 6 jaar op 31 december 2022 zijn afgegeven. Daarvoor dient de openstelling voor 1 september 2022 plaats te vinden. De collectieven moeten ruim daarvoor al op de hoogte zijn van de mogelijkheden, zodat ze het gesprek kunnen aangaan met afzonderlijke agrariërs en kennis hebben van de beschikbare middelen. Daarom is het heel wenselijk dat het ontwerp-Natuurbeheerplan mei 2022 is vastgesteld, waarna het ter inzage kan worden gelegd.

De totale omvang van de beschikkingen in de huidige subsidieperiode bedraagt €7,3 miljoen per jaar. De subsidies worden voor het belangrijkste deel gefinancierd uit EU-middelen (op basis van het huidige GLB) en daarnaast uit provinciale cofinanciering en cofinanciering door de waterschappen. In het NSP is voorzien in voortzetting van het huidige ANLb en een uitbreiding met extra middelen. Door deze uitbreiding kunnen de subsidies in de nieuwe subsidieperiode in de provincie Utrecht groeien tot circa € 10 mln. per jaar. Op basis van het NSP zal circa 65% hiervan worden gefinancierd uit EU-middelen en circa 35% uit provinciale middelen en in beperkte mate ook uit middelen van de waterschappen binnen de provincie Utrecht. Dit is globaal vergelijkbaar met het (gemiddelde) cofinancieringspercentage in de huidige subsidieperiode.

De Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO) voert in opdracht van de gezamenlijke provincies de subsidies in belangrijke mate uit (doen van betalingen en uitvoeren controles). De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) voert in opdracht van RVO veldcontroles uit. De kosten van RVO en NVWA voor de landelijke uitvoering van het ANLb komen volledig voor rekening van de provincies. De afzonderlijke provincies dragen hieraan bij naar rato van hun aandeel in de landelijk beschikbare middelen voor de subsidiëring. Door de toename van de middelen voor ANLb zullen de landelijke uitvoeringskosten in de nieuwe subsidieperiode stijgen. Daarnaast zal door het toegenomen aandeel van de provincie Utrecht in de landelijk beschikbare middelen voor ANLb het aandeel van de provincie Utrecht in de financiering van de uitvoeringskosten stijgen van 5,2% in de huidige subsidieperiode naar 9,2% in de nieuwe subsidieperiode. De te betalen uitvoeringskosten door de provincie Utrecht zullen hierdoor in de nieuwe subsidieperiode aanzienlijk stijgen. Deze uitvoeringskosten komen boven op de provinciale cofinanciering van de subsidies voor ANLb.

De onderdelen waarvoor nieuw beleid komt dankzij de extra middelen, worden hieronder toegelicht. Ook wordt ingegaan op de wijzigingen in het bestaande beleid. Uiteraard wordt in de visie zelf uitgebreider ingegaan op de betreffende onderdelen.

Aanvalsplan Grutto

Een groot deel van de extra middelen zijn voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto (AG). Dit is een landelijk plan dat inzet op intensivering van het beheer in de beste weidevogelgebieden van Nederland. In Utrecht hebben we de mogelijkheid om vijf van zulke gebieden aan te wijzen en in de Visie is het beleid voor het onderdeel ANLb uitgewerkt. Landelijk is er voor het AG voor de nieuwe subsidieperiode in totaal € 69,5 miljoen beschikbaar, waarvan aan de provincie Utrecht € 8,7 miljoen is toebedeeld.

Naar aanleiding van de Visie heeft u een brief ontvangen van diverse Natuurbeschermende organisaties dat vooral gaat over het onderdeel 'Aanvalsplan Grutto'. Zij missen in de Visie de meer integrale en uitgebreidere aanpak zoals uitgewerkt in het Aanvalsplan. Echter, de Visie gaat uitsluitend over de subsidieregeling voor het ANLb, waarvoor dit najaar nieuwe beschikkingen opgesteld moeten worden. Voor het onderdeel Aanvalsplan Grutto van het ANLb zijn middelen beschikbaar gesteld, en de wijze waarop we dit willen inzetten in de provincie, is uitgewerkt

in de Visie. Daarbij hebben we gekozen voor een ruime begrenzing, zodat er op termijn ruimte is om bij voortgaand beleid in te dikken op locaties waar de inzet van de middelen het meest effectief is voor het behoud van weidevogels en waar de meeste animo is voor het plan. Daarnaast zetten we de eerste stappen richting een verzwaring van het beheer, door de eisen voor het beheer in die gebieden te verhogen naar 1% plas-dras en 22% zwaar beheer.

Op andere onderdelen van het Aanvalsplan – en dus ook de onderdelen die in de betreffende brief worden gesuggereerd - gaat de Visie niet in, omdat zoals al gezegd de Visie ANLb hier niet over gaat. Op dit moment is het ook niet mogelijk om met een uitwerking te komen van de andere, in de brief genoemde voorstellen en suggesties. Deze zijn nog in ontwikkeling. Zo zijn de genoemde verdienmodellen op dit moment niet mogelijk vanwege staatssteunrichtlijnen. Verder is er bij agrariërs op dit moment nog geen animo voor het gesuggereerde hogere waterpeil en er is nog geen financiële dekking voor het afsluiten van langlopende (= langer dan zes jaar) contracten. Daarnaast vereisen de voorgestelde maatregelen aanzienlijke financiële middelen, die er op dit moment niet zijn. Overigens worden zowel de TBO's als Vogelbescherming op landelijk niveau direct geïnformeerd over de ontwikkelingen in een zes wekelijks overleg over het Aanvalsplan. In dit landelijk overleg wordt getracht de doelstellingen van het Aanvalsplan Grutto te realiseren en zijn ook de provincies, het Ministerie van LNV en de collectieven betrokken. Gezien de urgentie van de ter inzagelegging van het concept-Natuurbeheerplan om de beschikkingen bijtijds te kunnen afgeven, is het niet mogelijk om te wachten op de uitkomsten van deze onderdelen.

Additionele middelen voor de optimalisatie van beheer

De Provincie Utrecht krijgt de komende periode € 3,4 miljoen extra te besteden middelen ten behoeve van de optimalisatie van het huidige beheer. Dit geld zal vooral worden ingezet voor uitbreiding van het beheer binnen het leefgebied 'Dooradering'. Voor de andere leefgebieden en categorieën komen al specifiek extra middelen beschikbaar. Daarnaast hebben we als provincie vanuit het Strategisch Bosbeleid de doelstelling om aanzienlijk meer landschapselementen aan te leggen. De landschapselementen die komen te liggen in het agrarisch gebied, kunnen worden beheerd via het ANLb. Vanwege deze voorziene groei wordt een deel van de € 3,4 miljoen gereserveerd voor het beheer van deze elementen.

Categorie Klimaat

In het NSP zijn ook middelen vrijgemaakt voor de categorie 'Klimaat'. Dit betreft nieuw beleid binnen het ANLb. Maatregelen die toezien op bijvoorbeeld waterberging en het tegengaan van veenoxidatie krijgen vanaf 2023 ook een plek in het agrarisch natuurbeheer. Concrete beheermaatregelen hiervoor worden in de loop van 2022 uitgewerkt op landelijk niveau. De Provincie Utrecht krijgt hier de komende periode circa € 2 miljoen voor. In samenspraak met de Utrechtse waterschappen wordt gekeken naar de juiste inzet van deze middelen.

De herbegrenzing van het weidevogelkerngebied en de samenhang met de Regionale Energie Strategie (RES)

In 2012 is de Weidevogelvisie opgesteld. De reden was de voortdurende achteruitgang van de weidevogels met 5-10% per jaar. In de weidevogelvisie werd geconstateerd dat de middelen voor het weidevogelbeheer effectiever ingezet moesten worden en uitsluitend naar de beste gebieden moesten gaan: de weidevogelkerngebieden. De toenmalige instapeis voor deze gebieden was een gemiddelde dichtheid van 10 paar grutto's/100 ha. Bij deze begrenzing is aangegeven dat na de evaluatie van de periode 2016 – 2022, gebieden met een dichtheid boven de 10 paar/100 ha toegevoegd konden worden, en gebieden met minder dan 5 paar grutto's/100 ha konden worden verwijderd. In 2016, 2019 en 2021 heeft de provincie de weidevogels opnieuw geteld. Het blijkt dat de aantallen in de periode 2012-2016 nog achteruit zijn gegaan, maar in de periode 2016-2021 zijn gestabiliseerd, wat wordt beschouwd als een succes. Ook blijkt uit de tellingen dat de goede gebieden beter zijn geworden en een aantal mindere gebieden slechter, met dichtheden onder de 5 paar/100 ha. Op basis van deze gegevens is de begrenzing van de kerngebieden aangepast. De aanpassing van de begrenzing is in overleg met de collectieven uitgevoerd. Voor de weidevogelkerngebieden geldt in de Omgevingsvisie een planologische bescherming. Initiatiefnemers voor onder andere de aanleg van zonnevelden en windmolens moeten in het kerngebied de daarvoor op te stellen

'handreiking' doorlopen om te kijken of en hoe ze eventuele negatieve effecten van de ingreep kunnen compenseren. Om deze reden zijn de kerngebieden niet uitgebreid op locaties die zijn aangemerkt als zoekgebied voor de RES.

Indexering van de vergoedingen voor agrariërs

Sinds de start van het ANLb zijn de standaardkostprijzen voor de verschillende beheermaatregelen niet meer aangepast. Deze kostprijzen worden voor de nieuwe subsidieperiode landelijk geïndexeerd. De inschatting is dat deze met circa 10% zullen stijgen. Omdat er geen extra middelen komen voor het bestaande beheer, zal een deel van de extra middelen beschikbaar worden gesteld om de stijging van deze kosten te financieren.

De flexibele randzone

In 2019 zijn extra middelen door LNV beschikbaar gesteld voor het weidevogelbeheer. Dit geld konden we niet geheel kwijt in het kerngebied en daarom is een randzone toegevoegd, waarbinnen ook beheer mogelijk werd gemaakt. Hierbij is altijd gecommuniceerd dat dit om een tijdelijke zoneringsgang ging. Omdat de middelen nu niet meer beschikbaar zijn, is het beleid voor deze randzone in overleg met de collectieven aangepast. Gebieden waar de gruttodichtheid boven de 10 is of waar veel kieviten broeden, worden toegevoegd aan het kerngebied. In het overige deel van de randzone hebben de collectieven de mogelijkheid om maximaal 1% van de oppervlakte van het beheer in het kerngebied daar neer te leggen. Dit is een vermindering van het beheeroppervlak in de randzone ten opzichte van de huidige situatie. De middelen die hiermee vrijkomen worden ingezet om ten minste de indexering van het bestaande beheer in kerngebieden, die niet onder een Aanvalsplan Grutto-gebied vallen, te compenseren. Wanneer mogelijk kan hiermee ook de uitbreiding in de kerngebieden worden gerealiseerd. De planologische bescherming voor de RES geldt niet voor de randzone.

Inpassing Vijfheerenlanden aan ons beleid

Op 1 januari 2019 zijn de gemeente Zederik en Leerdam door de gemeentelijke herindeling van de Vijfheerenlanden bij de provincie Utrecht gekomen. In deze gemeenten ligt veel agrarisch natuurbeheer. Het lopende agrarisch natuurbeheer, inclusief het daarvoor geldende beleid van Zuid-Holland, is in 2019 overgenomen. Met de start van de nieuwe subsidieperiode is het moment gekomen om het beleid voor dit gebied in overeenstemming te brengen met de rest van de provincie Utrecht. Dit betreft twee wijzigingen. In de eerste plaats is aanvankelijk het beheer voor 'open grasland' als randzone bestempeld. Omdat er nog geen telgegevens beschikbaar waren, kon in 2019 nog geen kerngebied worden begrensd. Nu is daar ook kerngebied aangewezen, bestaande uit de gebieden met de hoogste weidevogeldichtheden.

Daarnaast lag in de Vijfheerenlanden erg veel zogenaamd 'randenbeheer'. Omdat dit niet overal even effectief is voor de ontwikkeling van de biodiversiteit, is daar in een groot deel van Utrecht mee gestopt, tenzij het een duidelijke meerwaarde heeft voor bepaalde bijzondere soorten (bijvoorbeeld botanische soorten of de purperreiger). Hetzelfde beleid wordt toegepast voor de Vijfheerenlanden. In veel gebieden is de mogelijkheid voor randenbeheer geschrapt. In het noordwesten van Vijfheerenlanden, nabij het N2000-gebied Zouweboezem is de mogelijkheid van randenbeheer behouden, als foerageergebied voor de daar aanwezige purperreiger. In het overige deel van Vijfheerenlanden is de mogelijkheid van subsidie voor randenbeheer geschrapt.

Agrarisch natuurbeheer in 'Nog te ontwikkelen Natuur'

Tot nu toe is agrarisch natuurbeheer toegestaan in het landelijk gebied, en (in bepaalde vormen) in de Groene contour en het NNN-agrarisch, maar niet in de gebieden binnen het NNN die in het Natuurbeheerplan zijn gelabeld als 'Nog te ontwikkelen natuur'. Dit om te voorkomen dat door subsidies voor ANLb de realisatie van NNN zou stagneren, omdat de lopende individuele subsidies van zes jaar verplicht moesten worden 'uitgediend'. In het huidige ANLb waarbij subsidies worden verstrekt aan de collectieven (en niet aan individuele agrariërs) zal het in het algemeen geen probleem opleveren voor de collectieven om contracten met individuele agrariërs tussentijds te beëindigen. Om die reden zijn subsidies voor ANLb ook mogelijk gemaakt in gebieden binnen het NNN die in het Natuurbeheerplan gelabeld zijn als 'Nog te ontwikkelen natuur'. Agrarisch natuurbeheer kan hier een tijdelijke oplossing vormen om de biodiversiteit te behouden of te ontwikkelen.

Concrete vraag:

Het vaststellen van de 'Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028'.

Juridische en andere relevante kaders:

Belangrijk kader voor het ANLb is het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) en de Nederlandse uitwerking in Nationaal Strategisch Plan (NSP). Het ANLb is een belangrijk onderdeel van het NSP. Op basis van de SVNL2016 verstrekt de provincie Utrecht subsidies aan de agrarische collectieven in de provincie. De collectieven sluiten op hun beurt contracten af met agrariërs in het kader van het ANLb. Inhoudelijk toetsingskader voor de subsidiëring is het provinciale Natuurbeheerplan.

Doelen en brede welvaart indicatoren:

Het ANLb is in het leven geroepen om de afname van de biodiversiteit in het agrarisch gebied een halt toe te roepen. Agrariërs kunnen een vergoeding krijgen voor de uitvoering van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De beschikbare middelen voor het ANLb bedraagt € 7,3 miljoen en hier wordt dankzij het nieuwe GLB-NSP per 1 januari 2023 circa € 3 miljoen per jaar aan toegevoegd

Participatie:

De Visie is opgesteld in nauwe samenwerking met de Utrechtse agrarische collectieven. Ook is de Visie intern afgestemd met diverse afdelingen, zoals 'energietransitie' en 'water' en extern met de Utrechtse Waterschappen.

Financiële consequenties:

De huidige beschikbare middelen voor het ANLb bedragen voor Utrecht circa € 7,3 miljoen per jaar. Hier wordt dankzij het nieuwe GLB-NSP per 1 januari 2023 circa € 3 miljoen per jaar aan toegevoegd. Hiermee stijgen de beschikbare middelen per jaar naar circa € 10 mln. per jaar. Dit is inclusief cofinanciering door de provincie, die circa € 3,0 miljoen bedraagt, en cofinanciering door de waterschappen. Daarnaast is de inschatting dat de provincie € 1,6 miljoen moet gaan bijdragen aan de uitvoeringskosten van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Daarmee komen de kosten voor de Provincie Utrecht voor het ANLb uit op ca. € 4,6 mln. per jaar. Dit bedrag is binnen het onderdeel 'Natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer' (meerjarendoel 2.2.1) van het Programma Landelijk Gebied uit de Programmabegroting op dit moment niet beschikbaar. Op dit moment is er € 3,54 miljoen per jaar beschikbaar. Daarom is het voornemen om in de Kadernota voor 2023 extra middelen te vragen voor de financiering van het ANLb in de nieuwe subsidieperiode. Het vaststellen van deze visie heeft (nog) geen financiële consequenties. Pas aan het vaststellen van het openstellingsbesluit voor ANLb zijn financiële consequenties verbonden.

Vervolg:

De visie zal de komende maanden worden 'vertaald' naar het Natuurbeheerplan voor 2023, dat het inhoudelijk toetsingskader vormt voor de af te geven subsidies voor het ANLb. Planning is dat GS het Natuurbeheerplan in juli of augustus van dit jaar (2022) vaststellen.

Na de vaststelling van het Natuurbeheerplan voor 2023 zal in het derde kartaal van dit jaar (2022) een openstellingsbesluit voor het ANLb voor de nieuwe subsidieperiode 2023-2028 worden vastgesteld. Op basis daarvan kunnen de agrarische collectieven in deze periode een subsidieaanvraag indienen. Eind 2022 zal GS hierop beschikken.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerp-besluit

Besluit op 11-05-2022 tot vaststelling van Visie ANLb 2023-2028.

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 11-05-2022.

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 26-04-2022
met nummer UTSP 1965507927-34086,
van afdeling Domein Landelijke Leefomgeving, team Natuur en Landbouw.

Overwegende dat:

De commissie Ruimte, Groen en Water op 13 april 2022 gehoord hebbende en wetende dat in 2023 het nieuwe Nationaal Strategisch Plan van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid in werking gaat treden,

Besluit:

Provinciale Staten besluiten de Visie agrarisch natuurbeheer 2023-2028 vast te stellen

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters